

1. ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΣΕ Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

Μέσο: ΑΥΓΗ

Ημ. Έκδοσης: . . . 13/06/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 13/06/2020

Σελίδα: 13

ΜΕΓΑΛΗ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΕΚΤ

Πώς επηρέασε η πανδημία τους νέους Έλληνες ερευνητές;

Η διευθύντρια του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου δρ Εύη Σαχίνη μιλά στο «Πρίσμα» για την έρευνα μεγάλης κλίμακας που υλοποίησε το ΕΚΤ σε ερευνητές που δραστηριοποιούνται στα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα με στόχο την καταγραφή των επιπτώσεων της πανδημίας στην καθημερινότητα των Ελλήνων ερευνητών.

ΜΕΓΑΛΗ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΕΚΤ

Πώς επηρέασε η πανδημία τους

Η εμφάνιση της πανδημίας του SARS-CoV-2 και τα μέτρα που ελήφθησαν για τον περιορισμό της εξάπλωσής της δημιούργησαν μία πρωτοφανή συνθήκη σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι επιπτώσεις της κρίσης αυ-

τής επηρεάζουν μια σειρά από ανθρώπινες δραστηριότητες και είναι πιθανόν να επηρεάσουν βαθιά τις κοινωνίες. Παράλληλα, ίσως για πρώτη φορά σ' αυτή την έκταση, η επιστήμη και η τεχνολογία βρίσκονται στο κέντρο του δημόσιου διαλόγου. Στο πλαίσιο αυτό, το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ) υλοποίησε έρευνα μεγάλης κλίμακας σε ερευνητές που δραστηριοποιούνται στα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα με στόχο την καταγραφή των επιπτώσεων της πανδημίας στην καθημερινότητα των Ελλήνων ερευνητών.

Όπως αναφέρει στο «Πρίσμα» η διευθύντρια του ΕΚΤ Δρ Εύη Σαχίνη, «Ένας σημαντικός λόγος που μας οδήγησε στη διεξαγωγή αυτής της έρευνας ήταν η διαπίστωση πως η ελληνική κοινωνία, για πρώτη φορά σε τόσο μεγάλη έκταση, αντιλαμβάνεται ότι μέσω της έρευνας και της συνεργασίας των επιστημόνων μπορεί να υπάρξουν πολύ σημαντικά αποτελέσματα και εν προκειμένω να καταστεί δυνατή η αντιμετώπιση των τεράστιων προβλημάτων που δημιουργήσε η πανδημία της νόσου Covid-19. Επιπλέον δε, στον αιτούμενο τεχνολογικό και οικονομικό μετασχηματισμό που στηρίζεται στη γνώση, η διαπίστωση ότι δεν γνωρίζουμε το πώς βιώνουν αυτή την πανδημία οι κατεξοχήν φορείς αυτού του μετασχηματισμού λειτουργήσει αφυπνιστικά για τη διενέργεια της έρευνας. Με την παρούσα ανάλυση θέλουμε να συμβάλουμε, με στοιχεία και δεδομένα, στη χάραξη πολιτικών για την ενίσχυση της έρευνας στη χώρα μας».

Αναφορικά με τα αποτελέσματα της έρευνας, η Δρ Εύη Σαχίνη συμπληρώνει: «Από την έρευνα αναδεικνύονται μια σειρά από ενδιαφέροντα ευρήματα, κάποια από αυτά ίσως ήταν αναμενόμενα, ενώ κάποια άλλα όχι τόσο προφανή ή αυτονόητα. Αξίζει να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει από την έρευνα, σε εποχές έντονης παραπληροφόρησης και fake news, οι ερευνητές σε πολύ μεγάλο ποσοστό κρίνουν ότι η επιστήμη θα εξέλθει ενισχυμένη στον δημόσιο διάλογο. Χαρακτηριστικά όπως η ορθολογικότητα, ο συγκροτημένος διάλογος, η παράθεση στοιχείων και η διαρκής επανεξέταση των δεδομένων -χαρακτηριστικά που είναι κυρίαρχα και εγγενή στο επιστημονικό ήθος και στην ερευνητική πρακτική- θα προσδώσουν υπεραξία στον δημόσιο διάλογο, ενισχύοντας, σε τελική ανάλυση, την ίδια τη δημοκρατία».

Το δείγμα της έρευνας

Η έρευνα του ΕΚΤ για την επίδραση της πανδημίας της Covid-19 στην ερευνητική κοινότητα είναι μια απογραφική έρευνα πεδίου. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω της αποστολής ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου σε 4.557 ερευνητές και ερευνήτριες που δραστηριοποιού-

νται σε όλα τα επιστημονικά πεδία και συμμετέχουν σε δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» (ΕΣΠΑ 2014-2020). Πρόκειται κυρίως για νέους επιστήμονες που χρηματοδοτούνται προκειμένου να εκπονήσουν διδακτορική διατριβή, να διεξάγουν μεταδιδακτορική έρευνα, να συγκροτήσουν ερευνητικές ομάδες, να αποκτήσουν ακαδημαϊκή εμπειρία. Η έρευνα διενεργήθηκε στο διάστημα από 15 Απριλίου έως 5 Μαΐου 2020. Το ερωτηματολόγιο συμπλήρωσαν 2.323 άτομα. Από τα άτομα αυτά, το 51,4% ήταν άνδρες και το 48,6% γυναίκες. Τα ερωτήματα της έρευνας αφορούν, μεταξύ άλλων, την υλοποίηση του ερευνητικού έργου, τις ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους ερευνητές και στις ερευνήτριες, τις ευκαιρίες που διακρίνουν σ' αυτή καθώς και τη διάσταση του φύλου. Η πλήρης αναφορά των αποτελεσμάτων της έρευνας διατίθεται online στην ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (www.ekt.gr).

Η υλοποίηση του ερευνητικού έργου

Οι ερευνητές αξιολόγησαν πολύ θετικά τις κρίσιμες δημόσιες υποδομές και υπηρεσίες, όπως η πληροφοριακή/ψηφιακή υποδομή και η διοικητική υποστήριξη των ΑΕΙ και ερευνητικών κέντρων, που διασφάλισαν την απρόσκοπτη διενέργεια της

ερευνητικής δραστηριότητας στην κρίσιμη αυτή περίοδο. Συγκεκριμένα, το 65,1% των ερευνητών δήλωσε ότι δεν αντιμετώπισε καθόλου ή αντιμετώπισε μικρή αδυναμία στην υλοποίηση του ερευνητικού έργου όσον αφορά την πρόσβαση στην πληροφοριακή υποδομή. Αντίστοιχα, η διοικητική υποστήριξη που παρασχέθηκε προς τους ερευνητές από τα δημόσια ιδρύματα αξιολογήθηκε από πολύ μεγάλη έως μεγάλη για στο 46,7% των απαντήσεων. Ωστόσο, ο περιορισμός στη χωρική μετακίνηση λόγω Covid-19 επέδρασε καταλυτικά στη δυνατότητα πρόσβασης των ερευνητών στην απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή, καθώς και στη δυνατότητα εκτέλεσης έρευνας πεδίου, διαστάσεις κρίσιμες για την εκτέλεση του ερευνητικού έργου. Αυτό ισχύει για τους ερευνητές όλων των επιστημονικών πεδίων, με το 41,7% να απαντά ότι αντιμετωπίζει πολύ μεγάλη ή μεγάλη αδυναμία πρόσβασης στην υλικοτεχνική υποδομή. Αντίστοιχα, το 53,4% των ερευνητών δηλώνει ότι αντιμετώπισε πολύ μεγάλη ή μεγάλη δυσκολία στην εκτέλεση της έρευνας πεδίου. Θα πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι σ' αυτή τη διάσταση διαπιστώνονται διακυμάνσεις στις απαντήσεις, οι οποίες σχετίζονται με το πεδίο. Για παράδειγμα, για τους ερευνητές των πεδίων «Ανθρωπιστικές Επιστήμες και Τέχνες» και «Κοινωνικές Επιστήμες» η πρόσβαση σε έναν υπολογιστή καθώς και σε ψηφιακές βάσεις δεδομένων αποτελεί ικανό μέσο για την υλοποίηση της έ-

νέους Έλληνες ερευνητές;

ρευνας, αντίθετα με περιπτώσεις άλλων επιστημονικών κλάδων.

Όπως αναφέρουν οι ερευνητές, ο περιορισμός στη χωρική μετακίνηση έχει επιδράσει στη χρονική ολοκλήρωση του ερευνητικού τους έργου, καθώς και στην ολοκλήρωση των σχεδιαζόμενων δημοσιεύσεων, συμμετοχών σε (διεθνή και εθνικά) συνέδρια και στις ανακοινώσεις. Το 36,6% των ερευνητών δήλωσε ότι η πανδημία έχει προκαλέσει μεγάλη ή πολύ μεγάλη χρονική καθυστέρηση στο ερευνητικό έργο, ενώ το 43,2% δήλωσε ότι αντιμετωπίζει μεγάλη και πολύ μεγάλη καθυστέρηση στις επιστημονικές εκροές. Η επίδραση, ωστόσο, δεν είναι ίδια σε όλα τα επιστημονικά πεδία.

Ψυχολογικές επιπτώσεις και ευκαιρίες

Από την έρευνα έγινε φανερό ότι οι περιορισμοί στην κίνηση λόγω Covid-19 επέδρασαν και στην ψυχολογική κατάσταση των ερευνητών. Παραπάνω από τους μισούς που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι βιώνουν πολύ μεγάλη ή μεγάλη προσω-

Με το βλέμμα στο μέλλον

Από την υγειονομική και κοινωνικοοικονομική παρούσα κρίση μπορεί να προκύψουν και θετικά στοιχεία που αφορούν την ερευνητική κοινότητα. Η κρίση αυτή ανέδειξε μεταξύ άλλων τη σημασία της επιστημονικής τεκμηρίωσης στην ανάπτυξη πολιτικών (evidence based policies) αλλά και την πολυπλοκότητα της επιστημονικής διαδικασίας και των ζητημάτων επιστήμης στη δημόσια σφαίρα. Αυτή η εξέλιξη ίσως δημιουργεί πιο πρόσφορο έδαφος για να συζητηθούν στο δημόσιο πεδίο ζητήματα που αφορούν τον ρόλο της επιστημονικής κοινότητας και τη σχέση επιστήμης και κοινωνίας.

Η κρίση, επίσης, συνοδεύτηκε από τη μεγάλη αύξηση της χρηματοδότησης της έρευνας στις επιστήμες Υγείας, αλλά και την αύξηση της χρηματοδότησης για τη μελέτη των κοινωνικοοικονομικών αλλά και ψυχολογικών επιπτώσεων της πανδημίας. Τέλος, η επιστακτική ανάγκη για την αντιμετώπιση της παρούσας υγειονομικής κρίσης δημιούργησε την ανάγκη για ένα νέο μοντέλο παραγωγής γνώσης. Στο πλαίσιο αυτό εντάθηκαν η συνεργασία και ο επιστημονικός διάλογος για τα θέματα που συνδέονται με την πανδημία της Covid-19, ενώ καταγράφηκε δραστηκή αύξηση στην ταχύτητα δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά και στον ευρύτερο τύπο για συναφή θέματα. Παράλληλα, μεγάλοι εκδοτικοί οίκοι διέθεσαν με ελεύθερη πρόσβαση τα επιστημονικά περιοδικά που παράγουν με στόχο να διευκολύνουν το έργο των ερευνητών. Όπως σημειώνει και η διευθύντρια του ΕΚΤ Δρ Εύη Σαχίνη, «με την πρόσφατη αυτή έρευνα για την καθημερινότητα των νέων ερευνητών την περίοδο της πανδημίας, αλλά και με την εν γένει συμβολή του ΕΚΤ στην παροχή επίκαιρων και έγκυρων δεδομένων για την έρευνα, φιλοδοξούμε να συμβάλουμε στον δημόσιο διάλογο που αφορά την ανάδειξη της σημασίας της έρευνας, αλλά και της ίδιας της ερευνητικής κοινότητας της χώρας μας. Η έρευνα ως δραστηριότητα, αλλά και η ίδια η ερευνητική κοινότητα -το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό γενικότερα- είναι καθοριστικά ώστε να μπορέσουμε να οδηγηθούμε σε μια πιο δίκαιη και βιώσιμη κοινωνία που θα συμμετέχει με πρωταγωνιστικό ρόλο στις παγκόσμιες τεχνολογικές εξελίξεις».

Λ.Α.

πική ψυχολογική επιβάρυνση λόγω των μέτρων περιορισμού καθώς και ότι οι οικογενειακοί τους περιβάλλον έχει εξίσου σημαντικά επιβαρυνθεί.

Στην κρίση αυτή ωστόσο 6 στους 10 ερευνητές διακρίνουν στοιχεία ευκαιρίας. Κυρίαρχοι επιμέρους λόγοι γι' αυτό είναι η ύπαρξη περισσότερου ερευνητικών δραστηριοτήτων (77,9%), οι προοπτικές που ανοίγονται μέσω της αύξησης της ψηφιακής συνεργασίας (63,9%), καθώς και η δυνατότητα εκμάθησης νέων δεξιοτήτων (46,20%). Επιπλέον, οι ερευνητές σε πολύ μεγάλο ποσοστό κρίνουν ότι η θέση της επιστήμης θα αναβαθμιστεί στον δημόσιο διάλογο. Το 72,4% των συμμετεχόντων στην έρευνα πιστεύει ότι η επιστήμη θα εξέλθει ενισχυμένη, ως πεδίο ανθρώπινης δραστηριότητας, μετά τη λήξη της πανδημίας.

Η διάσταση του φύλου

Ενδιαφέροντα ευρήματα προκύπτουν και από την ανάλυση των απαντήσεων με βάση το φύλο. Έτσι, για παράδειγμα, οι απαντήσεις των γυναικών διαφοροποιούνται από αυτές των ανδρών στο ότι οι πρώτες απαντούν ότι αντιμετωπίζουν πολύ μεγάλη ή μεγάλη επιβάρυνση κατά 7,8 εκατοστιαίες μονάδες περισσότερο από τους άνδρες. Η μεγαλύτερη διαφορά εντοπίζεται στην ολοκλήρωση των επιστημονικών εκροών, όπου οι γυναίκες δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν πολύ μεγαλύτερη ή μεγαλύτερη αδυναμία από τους άνδρες κατά 13,1 εκατοστιαίες μονάδες. Σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση της πανδημίας ως ευκαιρίας, οι καταφατικές απαντήσεις των γυναικών υπολείπονται των ανδρών. Μεγαλύτερη διαφορά καταγράφεται και στην αύξηση της ψηφιακής συνεργασίας, όπου οι θετικές απαντήσεις των γυναικών υπολείπονται κατά 7,3 εκατοστιαίες μονάδες. Η έμφυλη διάσταση στην έρευνα αποτελεί διακριτό ερευνητικό αντικείμενο, το οποίο διερευνάται και στο πλαίσιο της πανδημίας. Τα ευρήματα και ο' αυτή την περίπτωση δείχνουν ότι η γυναίκα ως ερευνητρια στο πλαίσιο των πολυάριθμων της ρόλων αντιμετωπίζει αυξημένες δυσκολίες στον καιρό της πανδημίας.

Έγκυρη πληροφόρηση από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου

Η πανδημία της Covid-19 που έχει προκαλέσει ο νέος κορωνοϊός έχει πλήξει το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη δημιουργώντας μια πρωτόγνωρη κατάσταση. Ανταποκρινόμενο στις νέες συνθήκες, το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ) δημιούργησε την ιστοσελίδα <http://www.ekt.gr/covid-19> με στόχο να προσφέρει έγκυρη πληροφόρηση για τις εξελίξεις της επιστημονικής έρευνας για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Η ιστοσελίδα, η οποία επικαιροποιείται σε συνεχή βάση, περιλαμβάνει επιλεγμένα άρθρα από έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, καθώς και χρήσιμους συνδέσμους (οργανισμοί, videos, webinars, χάρτες, γραφήματα κ.ά.) για περισσότερη πληροφορία.

Όπως προκύπτει από τη διεθνή βιβλιογραφία αλλά και από εγχώρια ερευνητικά δεδομένα μέχρι στιγμής, η πανδημία Covid-19 έχει θεωρηθεί ως πρόβλημα δημόσιας υγείας. Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύτηκε στο επιστημονικό περιοδικό «European Journal of Risk Regulation», η τρέχουσα κατάσταση έκτακτης ανάγκης θα ακολουθηθεί από πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις που ενδέχεται να οδηγήσουν σε σοβαρές διαταραχές, καθώς το κόστος της πανδημίας δεν θα είναι μόνο υψηλό, αλλά και άνισα καταμετρημένο τόσο μεταξύ χωρών όσο και μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.

Οι επιστήμονες πληροφόρησης του ΕΚΤ εντοπίζουν και παρουσιάζουν καθημερινά νέες δημοσιεύσεις σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά, οι οποίες αφορούν ποικίλες πτυχές του φαινομένου και διαφορετικές ερευνητικές περιοχές: από την ιατρική έρευνα μέχρι τον αντίκτυπο της πανδημίας στην ψυχολογία, την εκπαίδευση, στις εργασιακές σχέσεις και στον τουρισμό. Η ιστοσελίδα, η οποία «βγήκε στον αέρα» τον Μάρτιο, περιλαμβάνει πλέον περισσότερες από 200 δημοσιεύσεις, ενώ προστέθηκε και μία νέα ενότητα με επιλεγμένα άρθρα Ελλήνων ερευνητών που διατίθενται από πληροφοριακές πηγές ανοιχτής πρόσβασης. Μέχρι στιγμής έχουν καταγραφεί περισσότερες από 30.000 επισκέψεις στην ιστοσελίδα.

Η έρευνα «ΕΚΤ (2020), Covid-19 και νέοι Έλληνες ερευνητές. Η επίδραση της πανδημίας στην ερευνητική τους δραστηριότητα» διατίθεται online στην ιστοσελίδα <https://metrics.ekt.gr/publications/402>